

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13355 від 09 червня 2025 року)

На виконання пункту 2 Постанови Верховної Ради України від 04 вересня 2025 року № 4600-ІХ «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними» Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 18 березня 2026 року (протокол № 215) пропозиції і поправки, що надійшли від суб'єктів права законодавчої ініціативи до проекту Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13355), поданого народними депутатами України Павлішем П.В. та іншими, і прийнятого парламентом за основу (далі – Законопроект).

До другого читання від суб'єктів права законодавчої ініціативи надійшло 1200 пропозицій і поправок щодо вдосконалення окремих положень Законопроекту.

Водночас, з метою удосконалення положень Законопроекту, а також дотримання вимог законодавчої техніки Комітет пропонує доповнити порівняльну таблицю до Законопроекту такими пропозиціями:

1) назву законопроекту та абзац перший розділу I викласти в такій редакції:
«Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними, та фізичних осіб, цивільна дієздатність яких була обмежена»;

«I. Внести до Цивільного процесуального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2017, № 48, ст.436) такі зміни:»;

2) пункт 1 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:
«1. Статтю 296 доповнити новими частинами четвертою і п'ятою такого змісту:

«4. Заяву про скасування рішення суду про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої обмежена, може бути подано такою фізичною особою або її адвокатом, членом її сім'ї, піклувальником, органом опіки та

підкування, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини чи його представником.

5. Заяву про скасування рішення суду про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка визнана недієздатною, може бути подано такою фізичною особою або її адвокатом, членом її сім'ї, опікуном, органом опіки та підкування, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини чи його представником»;

3) пункт 2 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«2. У статті 299:

1) частину першу викласти в такій редакції:

«1. Справи про поновлення цивільної дієздатності, обмеження цивільної дієздатності фізичної особи чи визнання фізичної особи недієздатною суд розглядає за участю заявника, особи, стосовно якої розглядається справа про визнання її недієздатною, її адвоката та представника органу опіки та підкування. З урахуванням стану здоров'я особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, її участь у розгляді справи може відбуватися у режимі відеоконференції із закладу з надання психіатричної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, в якому перебуває така особа, про що суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про поновлення цивільної дієздатності, визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом із урахуванням стану її здоров'я.

Суд може залучити до участі у справі також представника закладу з надання психіатричної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, якщо особа, щодо якої розглядається справа, перебуває у такому закладі.

Для визначення фактичної можливості такої особи з'явитися в судові засідання, а також про можливість особисто дати пояснення по суті справи у разі необхідності суд може призначити відповідну експертизу»;

2) частину другу викласти в такій редакції:

«2. Судові витрати, пов'язані з провадженням справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною, продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи відносяться на рахунок держави»;

4) пункт 3 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«3. Текст статті 300 викласти в такій редакції:

«1. Суд, ухвалюючи рішення про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи (у тому числі обмеження або позбавлення права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїми доходами) чи визнання фізичної особи недієздатною, встановлює над нею відповідно підкування або опіку і за поданням органу опіки та підкування призначає їй підкувальника чи опікуна.

У разі призначення двох або більше опікунів (підклувальників) у рішенні суду визначаються права та обов'язки кожного з таких опікунів (підклувальників).

2. Суд за заявою органу опіки та піклування чи особи, призначеної підклувальником або опікуном, у місячний строк звільняє її від повноважень підклувальника або опікуна і призначає за поданням органу опіки та піклування іншу особу, про що постановляє ухвалу. Суд за заявою особи, над якою встановлено піклування, може звільнити підклувальника від його повноважень і призначити за поданням органу опіки та піклування іншого підклувальника, про що постановляє ухвалу.

Суд розглядає питання про звільнення опікуна або підклувальника в судовому засіданні з повідомленням заінтересованих осіб. Неявка цих осіб не перешкоджає розгляду питання про звільнення опікуна або підклувальника.

У разі продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною повноваження опікуна продовжуються на відповідний строк.

3. Скасування рішення суду про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої обмежена, здійснюється за рішенням суду за заявою такої фізичної особи або її адвоката, члена її сім'ї, підклувальника, органу опіки та піклування, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи його представника.

4. Скасування рішення суду про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка визнана недієздатною, у разі видужання або значного поліпшення її психічного стану здійснюється за рішенням суду на підставі відповідного висновку судово-психіатричної експертизи за заявою такої фізичної особи або її адвоката, члена її сім'ї, опікуна, органу опіки та піклування, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи його представника.

5. Рішення суду після набрання ним законної сили надсилається судом органу опіки та піклування, органам ведення Державного реєстру виборців за місцем проживання фізичної особи.

6. Строк дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною визначається судом, але не може перевищувати десяти років.

7. Клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною має право подати опікун, представник органу опіки та піклування не пізніше ніж за шість місяців до закінчення строку, визначеного частиною шостою цієї статті.

Якщо опікун не звернувся до суду про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною у строк, визначений цією частиною, орган опіки та піклування зобов'язаний звернутися до суду про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною не пізніше, ніж за чотири місяці до закінчення строку, визначеного частиною шостою цієї статті.

Неподання або несвоєчасне звернення опікуна до суду може бути підставою для звільнення опікуна.

8. До клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною може бути додано висновок судово-психіатричної експертизи. Неподання такого висновку не є підставою для залишення клопотання без руху або повернення заявникові.

Клопотання про призначення судово-психіатричної експертизи може подаватися одночасно з клопотанням про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною.

Продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною допускається виключно за умови подання до суду відповідного клопотання до закінчення строку дії такого рішення.

Суд призначає судово-психіатричну експертизу і за клопотанням заявника, якщо до закінчення строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною залишилося менше шести місяців, одноразово ухвалою продовжує строк дії цього рішення, а також рішення суду про призначення опікуна на час, необхідний для проведення експертизи та завершення розгляду справи, але не більш як на шість місяців.

9. Суд зобов'язаний розглянути клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною до закінчення строку його дії в порядку, встановленому статтею 299 цього Кодексу»;

5) пункт 4 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«4. У статті 423:

1) частину другу доповнити пунктом 4 такого змісту:

«4) скасування судового рішення, яке було використано експертом при складанні висновку, якщо цей висновок суд врахував при ухваленні судового рішення, що підлягає перегляду»;

2) пункти 1 і 2 частини четвертої викласти в такій редакції:

«1) переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи, крім доказів, що підтверджують наявність обставин, визначених пунктом четвертим частини другої цієї статті;

2) докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом, крім доказів, що підтверджують наявність обставин, визначених пунктом четвертим частини другої цієї статті»;

6) пункт 5 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«5. У статті 424:

1) частину першу доповнити пунктом 3¹ такого змісту:

«3¹) з підстави, визначеної пунктом 4 частини другої статті 423 цього Кодексу, - учасниками справи протягом 30 днів з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, яке було використано експертом, і якщо такий висновок суд врахував при ухваленні судового рішення, що підлягає перегляду»;

2) абзаци третій і четвертий частини другої викласти в такій редакції:

«2) з підстав, визначених пунктами 2 - 4 частини другої та частиною третьою статті 423 цього Кодексу, - не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили.

Строки, передбачені цією частиною, не можуть бути поновлені, крім строку, передбаченого для перегляду судового рішення за виключними обставинами у зв'язку з рішенням міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, яке набуло статусу остаточного, після спливу десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили, за умови що заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами подана протягом 30 днів з дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного, а також в інших випадках, встановлених цим Кодексом»;

7) пункт 6 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«6. Статтю 426 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, поданої відповідно до пункту 4 частини другої статті 423 цього Кодексу, може бути додано клопотання про призначення повторної експертизи»;

8) пункт 7 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«7. У статті 427:

1) частину п'яту доповнити реченням такого змісту: «Якщо у заяві міститься клопотання особи про витребування копії судового рішення, суддя (суддя-доповідач) невідкладно після відкриття провадження у справі постановляє ухвалу про витребування копії такого рішення»;

2) доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. Якщо до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, поданої відповідно до пункту 4 частини другої статті 423 цього Кодексу, додано клопотання про призначення повторної судової експертизи, суд приймає рішення про призначення такої експертизи у порядку, встановленому цим Кодексом. У разі якщо повторна експертиза не була проведена протягом визначеного судом строку, суд здійснює перегляд рішення суду без урахування висновку попередньої експертизи»;

9) пункт 8 розділу I законопроекту викласти в такій редакції:

«8. Розділ XII «Прикінцеві положення» доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5. Звернення до суду про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами на підставі, визначеній пунктом 4 частини другої статті 423 цього Кодексу, подані протягом 30 днів із дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними, та фізичних осіб, цивільна дієздатність яких була обмежена», суд приймає та розглядає без

урахування вимог, передбачених пунктом 3¹ частини першої та пункту 2 частини другої статті 424 цього Кодексу»;

10) розділ II законопроекту викласти в такій редакції:

«II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня, наступного за днем його опублікування, крім:

підпункту 2 пункту 2 розділу I цього Закону, який набирає чинності одночасно з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права особи на доступ до правосуддя у справах про визнання особи недієздатною, продовження строку дії відповідного рішення та поновлення її цивільної дієздатності»;

абзацу дванадцятого пункту 3 розділу I цього Закону, який набирає чинності через дев'ять місяців з дня опублікування цього Закону;

пункту 2 цього розділу, який набирає чинності з дня опублікування цього Закону.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом забезпечити приведення у відповідність з цим Законом нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади».

Так, з урахуванням запропонованих Комітетом пропозицій, до другого читання підготовлено Порівняльну таблицю до Законопроекту, яка містить 1210 пропозицій та поправок, за результатом розгляду яких пропонується 10 поправок врахувати, а 1200 – відхилити.

Розглянувши Законопроект, підготовлений до другого читання, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13355), прийняти в другому читанні та в цілому в редакції, запропонованій Комітетом, а також у разі прийняття Законопроекту як Закону доручити Комітету разом з Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України здійснити редакційне та техніко-юридичне доопрацювання його тексту.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Заступника Голови Комітету Павліша П.В.

Заступник Голови Комітету

П.В. ПАВЛІШ

